



CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

cu privire admiterea recursului depus de Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova,

în cauza de contencios administrativ, inițiată la cererea de chemare în judecată depusă de Sergiu Burlacu împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale a Republicii Moldova, privind contestarea actului administrativ individual defavorabil și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil,

împotriva deciziei din 02 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a respins cererea de apel depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova și s-a menținut hotărârii din 22 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, prin care s-a admis acțiunea depusă de Sergiu Burlacu,

((Dosarul nr. 3ra-766/23

Nr. PIGD 2-22009976-01-3ra-24072023)

Examinarea superficială a cauzei de către instanța de apel și motivarea insuficientă a hotărârii privind legalitatea deciziei administrative contestate. Omisiunea de a analiza argumentele esențiale invocate de recurent în raport cu normele imperative și cadrul legal aplicabil.

Au examinat anterior cauza judecătoria:

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani (Ig. Barbacaru)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (Gh. Mîra, I. Dutca, D. Băbălău)

09 aprilie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților, cererea de recurs depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale a RM,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,
Ion Malanciuc,
Diana Stănilă, *judcători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 24 ianuarie 2022, Sergiu Burlacu s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care a solicitat constatarea faptului vechimii de muncă și a stagiului de cotizare realizat în perioada contestată, obligarea autorității publice – Casa Națională de Asigurări Sociale să emită un act administrativ individual favorabil privind includerea în stagiul de cotizare perioada de activitate din 01 iunie 2002 - 18 iunie 2004, cât și perioada 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009, cu efectuarea recalculării cuantumului pensiei începând cu data stabilirii acesteia.

2. În susținerea acțiunii înaintate reclamantul a invocat că Sergiu Burlacu, în perioada 01 iunie 2002 - 18 iunie 2004 a activat în calitate de inginer mecanic la SRL „INES”, iar în perioada 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009, a activat în calitate de inginer mecanic la SRL „Via-Brevis”, devenind beneficiar de dreptul la pensie pentru limita de vârstă, însă excluzând stagiul de cotizare realizat pentru perioada anilor 2002 - 2009.

3. A relatat că întru stabilirea vechimii de muncă la calcularea pensiei pentru limita de vârstă și stagiul de cotizare realizat în perioada 01 iunie 2002 - 10 decembrie 2009 (șapte ani, cinci luni și 10 zile de stagiul de muncă) neinclusi, cu toate că în această perioadă reclamantul activat în instituțiile menționate, fapt confirmat prin înscrisurile din copia Carnetului de muncă, și în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea cu pensii de stat în RM, salariul pentru calcularea pensiei urma să fie calculat incluzând stagiul de cotizare realizat în această perioadă.

4. Totodată, conform fișei de verificare a obligațiilor privind impozitul pe venit pentru perioada dată, este reflectat venitul total, suma totală a scutirii acordate, impozitul reținut, cât și suma impozitului spre rambursare a contribuabilului spre achitare la buget, ce denotă activitatea reclamantului la instituțiile date în perioada contestată.

5. Conform informației din carnetului de muncă, pentru perioada contestată, rezultă că reclamantul a activat această perioadă în calitate de inginer mecanic la SRL „INES” până la 18 iunie 2004 și începând cu 02 iulie 2004 până la 10 decembrie 2009 dânsul a activat în calitate de inginer mecanic la SRL „Via-Brevis”.

6. În acest sens, reclamantul a considerat că urmează să fie recunoscută activitatea lui în perioada 01 iunie 2002 - 10 decembrie 2009 (șapte ani, cinci luni și 10 zile de stagiul de muncă) cu includerea în Extrasul din Cont al Casei Naționale de Asigurări Sociale a RM și constatarea stagiului de cotizare realizat și majorarea pensiei pentru vechime în muncă conform calculelor contabile, or, dânsul nu este responsabil pentru reținerea și achitarea cotizațiilor la Casa Națională de Asigurări Sociale, ci angajatorul.

7. Mai mult decât atât, reclamantul a constatat că studiind datele din Extrasul din cont nr. 656 din 06 iulie 2021, perioada menționată pentru includerea în stagiul de cotizare, datată cu luna ianuarie 2004 și luna martie 2010, este indicat precum că reclamantul ar fi activat la SA „Moldelectromontaj”, fapt infirmat, or, acesta nu a activat la această întreprindere niciodată.

8. Respectiv, la 20 iulie 2021 a depus o cerere prealabilă la Casa Națională de Asigurări Sociale prin care a solicitat, adăugător la pensia stabilită anterior, să fie calculată și inclusă în vechimea de muncă la calcularea pensiei pentru limita de vârstă și stagiul de cotizare realizat în perioada 01 iunie 2002 - 10 decembrie 2009 (șapte ani, cinci luni și 10 zile, stagiul de muncă) neinclusi.

9. Prin răspunsul din 04 august 2021 nr. B-1399/21, cererea a fost respinsă ca fiind inadmisibilă, iar prin încheierea din 13 decembrie 2021 a Judecătoriei mun. Chișinău, sediul Râșcani, s-a declarat inadmisibilă acțiunea de contencios administrativ inițiată de Sergiu Burlacu împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind anularea deciziei Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Ciocana nr. 95/2018/29238 din 01 martie 2018 în partea neincluzerii în calculul pensiei a stagiului de muncă realizat în perioada 01 iunie 2002 - 10 decembrie 2009, precum și anularea răspunsului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. B- 1399/21 din 04 august 2021 pe marginea cererii prealabile, obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să emită actul administrativ individual favorabil prin care să dispună recalcularea pensiei cu includerea stagiului de muncă realizat în perioada 01 iunie 2002 – 10 decembrie 2009, încasarea din contul pârâtului cheltuielile pentru serviciile juridice în sumă de 5 400,00 de lei.

10. A comunicat că la baza refuzului a stat faptul precum că reclamantul a solicitat recalcularea pensiei, însă nu s-a adresat către Casa Teritorială de Asigurări Sociale cu asemenea pretenții, adresându-se direct Casei Naționale de Asigurări Sociale, fără a contesta un careva act administrativ individual defavorabil emis de Casa Teritorială de Asigurări Social ca urmare a examinării unei cereri privind recalcularea pensiei.

11. Conformându-se încheierii date, la 20 decembrie 2021 a depus la Casa Teritorială de Asigurări Sociale sect. Ciocana o cerere prealabilă înregistrată cu nr. 4695/21, la care a recepționat de la Casa Națională de Asigurări

Sociale răspunsul din 29 decembrie 2021 nr. 2444/21, prin care i-a fost explicat că nu există teme de reexaminare a cererii înaintate repetat.

12. Ulterior, la 03 ianuarie 2022 reclamantul a depus o cerere prealabilă repetată la Casa Națională de Asigurări Sociale, înregistrată cu nr. 13-3/22 la care nu a primit nici un răspuns, până la momentul înregistrării cererii de chemare în judecată.

13. Având ca reper prevederile art. 195, art. 201 din Codul administrativ și art. art.279-281 din Codul de procedură civilă, călăuzindu-se de circumstanțele reliefate supra, reclamantul a considerat că instanța de judecată urmează să constate faptul cu valoare juridică și anume că Sergiu Burlacu a activat în perioada menționată supra și este posibil de a fi inclus în stagiul de cotizare perioada 01 iunie 2002 - 10 decembrie 2009 (șapte ani, cinci luni și 10 zile de stagiu de muncă).

14. În context a reiterat reclamantul că faptul activității sale în perioada dată este confirmată și prin înscrisurile din carnetul de muncă, anexat la dosar, or, executarea necorespunzătoare a obligațiilor stabilite expres prin lege de către angajator față de bugetul public național de asigurări sociale nu pot fi pus pe seama salariatului, acesta fiind parte a raportului de muncă care nu dispune de posibilitatea de a monitoriza desfășurarea de către angajator a activității de întreprinzător în conformitate cu prevederile legale și partea căreia nu-i este imputabilă plata cotizațiilor, cu atât mai mult că controlul executării obligațiilor de evidență a asiguraților și de plata contribuțiilor de asigurări sociale obligatorii urma a fi efectuată de către organele competente.

15. Astfel, a susținut că lăsarea fără răspuns cererea prealabilă repetată obligă Casa Națională de Asigurări Sociale să includă în stagiul de cotizare a lui Burlacu Sergiu perioada de activitate cu efectuarea recalculării cuantumului pensiei, începând cu data stabilirii acesteia 01 iunie 2002 și până la 18 iunie 2004 când a activat în calitate de inginer mecanic la SRL „Via-Brevis”.

16. Pe această undă de idei, remarcă faptul că în vederea protejării efective și nu iluzorii a drepturilor consacrate reclamantului a dreptului la pensie, recalcularea pensiei în mod indubitabil trebuie să se producă de la stabilirea inițială a ei și nicidecum de la data depunerii cererii de recalculare, de altfel, o asemenea remediere a dreptului nu va putea fi considerată în integrum.

17. Distinct de cele menționate, a susținut că în consonanță cu art. 2 din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998, dreptul la pensie îl are persoana domiciliată în Republica Moldova care îndeplinește condițiile prevăzute de prezenta lege. Dreptul la pensie este imprescriptibil, dreptul la pensie nu poate fi cedat, total sau parțial. Or, în accepțiunea jurisprudenței Convenției Europene a Drepturilor Omului pe marginea art. 1 și a Curții Constituționale a RM (Hotărârea nr. 27 din 20 decembrie 2011 și nr. 19 din 19 iulie 2016) corelată cu speța dedusă judecării, dreptul reclamantului la pensie și chestiunilor aferente ce derivă din acesta (recalcularea, indexarea, etc) este

imprescriptibil și protejat de lege indiferent de spațiul temporal în cadrul căruia este solicitată ocrotirea lui.

INCIDENTE DE PROCEDURĂ

18. Prin încheierea din 26 ianuarie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, s-au atras în prezentul proces judiciar în calitate de persoane terțe SRL „Via-Brevis” și SRL „INES” (f.d.2).

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

19. Prin hotărârea din 22 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, s-a admis acțiunea depusă de Sergiu Burlacu. S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să efectueze recalcularea pensiei în privința lui Sergiu Burlacu, cu includerea stagiului de cotizare a perioadei de activitate 01 iunie 2002 - 18 iunie 2004 și 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009, conform carnetului de muncă, începând cu data stabilirii pensiei (f.d.39).

20. Dispozitivul hotărârii din 22 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani a fost notificat Casei Naționale de Asigurări Sociale la 29 noiembrie 2022, fapt confirmat prin avizul de recepție anexat la materialele cauzei (f.d.42).

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

21. La 12 decembrie 2022, prin intermediul poștei electronice (f.d.43), Casa Națională de Asigurări Sociale a declarat apel nemotivat, împotriva hotărârii din 22 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, prin care s-a solicitat solicitând casarea hotărârii primei instanțe și emiterea unei noi hotărâri prin care, cererea de chemare în judecată să fie respinsă ca neîntemeiată (f.d.44).

22. La 01 martie 2023, Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, a expediat prin intermediul poștei electronice pentru notificare Casei Naționale de Asigurări Sociale, copia hotărârii motivate a primei instanțe, fapt confirmat prin extrasul din poșta electronica anexat la materialele cauzei (f.d. 52).

23. La 31 martie 2023, prin intermediul poștei electronice (f.d.58), Casa Națională de Asigurări Sociale, a depus motivarea apelului împotriva hotărârii primei instanțe (f.d. 59/60).

24. La acest capitol, Completul de Judecată al Curții Supreme de Justiție, relevă că, instanța de apel întemeiat a considerat ca fiind în termen apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale, împotriva hotărârii din 22 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

25. Prin decizia din 02 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins cererea de apel depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale a RM și s-a menținut hotărârea din 22 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani (f.d.69; 70/74).

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

26. La 11 mai 2023, prin intermediul poștei electronice (f.d.75), Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs nemotivat (f.d.76), împotriva deciziei din 02 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău, iar la 21 iulie 2023, a prezentat motivarea recursului, prin care a solicitat admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel, pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie respinsă integral acțiunea de contencios administrativ depusă de Sergiu Burlacu (f.d. 82/83).

27. În motivarea recursului, recurenta a invocat că consideră decizia neîntemeiată, deoarece instanța de apel nu a analizat multilateral actele normative și legislația în vigoare ce reglementează astfel de litigii, precum și, nu au fost dovedite circumstanțele considerate de prima instanță și instanța de apel ca fiind stabilite.

27.1. La fel, consideră că aprecierea probelor dată de instanța de apel a fost una defectuoasă și arbitrară fapt ce vine în contradicție cu prevederile legislației procedurale civile cât și cu dreptul la un proces echitabil. Or, Curtea Constituțională a indicat în Hotărârea nr. 18 din 22 mai 2017 că, libera apreciere a probelor nu înseamnă arbitrarie, ci libertatea de a aprecia probele în mod rezonabil și imparțial, iar rezultatele aprecierii probelor sunt expuse de către instanța de judecată în acte procedurale, care trebuie să fie motivate în mod obiectiv și sub toate aspectele potrivit legii, motivarea exprimându-se prin faptul că la admiterea unor probe și la respingerea altora judecătorul este obligat să indice motivele unei asemenea soluții.

27.2. Subsecvent, recurenta a relevat că constatările instanței de apel nu conțin o argumentare clară, bazată pe suportul probator existent la materialele cauzei, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise, ceea ce în temeiul art.244-248 din Codul administrativ servește drept temei de declarare a recursului.

28. La 24 iulie 2023, Curtea Supremă de Justiție, în scopul asigurării unui proces echitabil în ordine de recurs, a expediat prin intermediul poștei terestre, pentru notificare în adresa intimatului Sergiu Burlacu, copia cereri de recurs depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale, fapt ce se confirmă prin scrisoare de expediere anexată la materialele dosarului (f.d.87).

29. La 10 august 2023, avocatul Valeriu Gandrabur, acționând în interesele lui Sergiu Burlacu a depus referință la cererea de recurs depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale, prin care a solicitat respingerea recursului ca inadmisibil, cu menținerea în vigoare a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe ca fiind întemeiate (f.d.88/93).

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

30. Art. XI. alin. (1) și (3) din Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative, prevede următoarele:

„Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția art. IV, V pct. 1–9 și 11–16 și art. VII, care vor intra în vigoare la 1 septembrie 2023.”

„Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.”

31. Art. 244 alin. (1) din Codul administrativ (în vigoare până la 01 septembrie 2023) prevedea următoarele:

„Hotărârile curții de apel ca instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs. Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

32. Art. 245 din Codul administrativ (în vigoare până la 01 septembrie 2023) relevă că:

„Recursul se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel, dacă legea nu stabilește un termen mai mic. Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel.”

33. Art. 193 alin. (3) și (3¹) din Codul administrativ:

„Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători, iar completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, ca recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”

34. Art. 247 din Codul administrativ:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 2451 alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

35. Art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ:

„(1) În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: d) admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

36. Art. 194 alin. (2) din Codul administrativ:

„(2) În procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.”

37. Art. 143 din Codul administrativ:

„(1) Un act administrativ individual ilegal defavorabil poate fi retras în tot sau în parte cu efect pentru viitor sau trecut chiar și după ce a devenit incontestabil.

(2) Aprecierea legalității sau ilegalității unui act administrativ individual se face în funcție de situația la momentul emiterii lui, iar în cazul desfășurării unei proceduri prealabile – de situația la momentul adoptării deciziei cu privire la cererea prealabilă.

(3) Dacă la emiterea unui act administrativ individual de acordare a prestațiilor sociale legislația nu a fost corect aplicată sau s-a pornit de la o stare de fapt care s-a dovedit a fi incorectă și prin aceasta, în mod greșit, nu s-au efectuat prestații sociale corespunzătoare, atunci actul administrativ, chiar și după ce a devenit incontestabil, se anulează în tot sau în parte cu efect pentru trecut sau viitor. Această normă nu se aplică dacă actul administrativ se bazează în esență pe date eronate sau incomplete, pe care persoana defavorizată le-a prezentat intenționat sau din neglijență gravă.

(4) Dacă un act administrativ individual este retras conform alin.(3) cu efect pentru trecut, prestațiile sociale se efectuează conform prevederilor legale corespunzătoare pentru o perioadă de cel mult 3 ani pînă la retragere. Dacă retragerea se face la cerere, calcularea perioadei pentru care se vor acorda retroactiv prestații sociale se face din momentul depunerii cererii.” „(5) Prevederile alin.(1)–(4) din prezentul articol nu se aplică dacă sunt întrunite condițiile stabilite la art.147 alin.(3).”

38. Art. 61 alin. (1) din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993:

„(1) Recalcularea pensiilor stabilite anterior militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și familiilor acestora în legătură cu punerea în aplicare a prezentei legi se efectuează în temeiul documentelor aflate la momentul recalculării în organele de pensionare. Dacă pensionarul va prezenta ulterior acte suplimentare ce i-ar acorda dreptul la majorarea pensiei, recalcularea se va efectua pentru perioada precedentă, dar cel mult pentru 12 luni de la data depunerii actelor suplimentare și nu mai devreme de data punerii în aplicare a prezentei legi.”

39. Art. 54 din Legea nr. 1544 din 23 iunie 1993:

„Suma pensiei calculată pentru pensionarii din rândurile militarilor, persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne, precum și ale funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, și pentru familiile acestora și nesolicitată la timp se plătește pentru perioada precedentă, însă cel mult pentru 3 ani premergători datei solicitării pensiei. Sumele pensiei neprimite la timp din vina organelor care au stabilit sau care plătesc pensia se plătesc pentru perioada precedentă fără limite în timp. ”

MOTIVAREA INSTANȚEI

40. Referitor la termenul de depunere a recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la 02 mai 2023, în ședință publică. (f.d.5, Vol.II)

41. Totodată, din actele dosarului se atestă că, dispozitivul deciziei din 02 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău a fost notificat Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin intermediul poștei electronice la 11 mai 2023, fapt confirmat prin extrasul din poșta electronică anexat la materialele cauzei. (f.d.79)

42. Decizia motivată a Curții de Apel Chișinău din 02 mai 2023, a fost notificată participanților la proces, prin intermediul poștei electronice la 27 iunie 2023, fapt confirmat prin extrasul din poșta electronică anexat la materialele cauzei. (f.d.79)

43. Prin urmare, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că recurenta Casa Națională de Asigurări Sociale, s-a conformat prevederilor legale și a depus recursul nemotivat, cât și motivarea recursului

în termenul prevăzut de art. 245 din Codul administrativ (în vigoare până la 01 septembrie 2023).

44. Cu referire la fondul cauzei, instanța de recurs reține că circumstanțele prezentate de părți și determinate de instanțele de judecată în fazele procesuale anterioare denotă următoarele:

45. Reclamantul Sergiu Burlacu este beneficiar de pensie pentru vechimea în muncă în temeiul Legii nr. 1544/1993 stabilită de către Casa Națională de Asigurări Sociale începând cu 29 decembrie 2017 (f. 2, dosar administrativ)

46. La 20 iulie 2021 a depus o cerere prealabilă la Casa Națională de Asigurări Sociale prin care a solicitat, adăugător la pensia stabilită anterior, să fie calculată și inclusă în vechimea de muncă la calcularea pensiei pentru limita de vârstă și stagiul de cotizare realizat în perioada 01 iunie 2002 - 10 decembrie 2009 (șapte ani, cinci luni și 10 zile, stagiul de muncă) neinclusi.

47. Prin răspunsul din 04 august 2021 nr. B-1399/21, cererea a fost respinsă ca fiind inadmisibilă, iar prin încheierea din 13 decembrie 2021 a Judecătoriei mun. Chișinău, sediul Râșcani, s-a declarat inadmisibilă acțiunea de contencios administrativ inițiată de Sergiu Burlacu împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind anularea deciziei Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Ciocana nr. 95/2018/29238 din 01 martie 2018 în partea neincluserii în calculul pensiei a stagiului de muncă realizat în perioada 01 iunie 2002 - 10 decembrie 2009, precum și anularea răspunsului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. B- 1399/21 din 04 august 2021 pe marginea cererii prelabile, obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să emită actul administrativ individual favorabil prin care să dispună recalcularea pensiei cu includerea stagiului de muncă realizat în perioada 01 iunie 2002 – 10 decembrie 2009, încasarea din contul pârâtului cheltuielilor pentru serviciile juridice în sumă de 5 400,00 de lei.

48. La 20 decembrie 2021, Sergiu Burlacu a depus la Casa Teritorială de Asigurări Sociale sect. Ciocana o cerere prealabilă înregistrată cu nr. 4695/21, la care a recepționat de la Casa Națională de Asigurări Sociale răspunsul din 29 decembrie 2021 nr. 2444/21, prin care i-a fost explicat că nu există temei de reexaminare a cererii înaintate repetat.

49. Prin cererea prealabilă nr.B-3/22 din 03 ianuarie 2022, Sergiu Burlacu a solicitat Casei Naționale de Asigurări Sociale, recunoașterea activității sale în perioada 01 iunie 2002 – 10 decembrie 2009, cu includerea în extrasul din cont și constatarea stagiului de cotizare realizat și majorarea pensiei pentru vechime în muncă conform calculelor contabile (f.d.6).

50. La 24 ianuarie 2022, Sergiu Burlacu s-a adresat cu cerere de chemare în judecată, în procedura contenciosului administrativ, împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale a RM cu privire la constatarea faptului vechimii de muncă și a stagiului de cotizare realizat în perioada contestată, obligarea autorității publice – Casa Națională de Asigurări Sociale să emită

un act administrativ individual favorabil privind includerea în stagiul de cotizare perioada de activitate din 01 iunie 2002 - 18 iunie 2004, cât și perioada 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009, cu efectuarea recalculării cuantumului pensiei începând cu data stabilirii acesteia (f.d.3/5).

51. Deci, obiectul litigiului vizează includerea în stagiul de cotizare perioada de activitate din 01 iunie 2002 - 18 iunie 2004, cât și perioada 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009, în privința lui Sergiu Burlacu, precum și efectuarea recalculării cuantumului pensiei începând cu data stabilirii acesteia.

52. Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, fiind investită cu judecarea cauzei în fond, prin hotărârea din 22 noiembrie 2022, a admis cererea de chemare în judecată depusă de Sergiu Burlacu. A obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să efectueze recalcularea pensiei în privința lui Sergiu Burlacu, cu includerea stagiului de cotizare a perioadei de activitate 01 iunie 2002 - 18 iunie 2004 și 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009, conform carnetului de muncă, începând cu data stabilirii pensiei (f.d.39, 45/51).

53. Curtea de apel, prin decizia din 02 mai 2023 a respins cererea de apel depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale a RM și a menținut hotărârile din 22 noiembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani (f.d.69; 70/74).

54. Pentru a decide astfel, instanța de apel analizând materialele dosarului în raport cu normele juridice ce guvernează raportul juridic litigios, a ajuns la concluzia că soluția primei instanțe privind admiterea acțiunii este justă și legală, aceasta având la bază cumulul dovezilor administrate în cadrul dezbaterilor judiciare, cărora le-a fost dată aprecierea juridică cuvenită.

55. A indicat, instanța de apel probatoriul cauzei denotă că, temeinicia deciziei de refuz a includerii în stagiul total de cotizare a pensiei lui Sergiu Burlacu, perioada de activitate 01 iunie 2002 - 18 iunie 2004, și 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009, Casa Teritorială de Asigurări Sociale Ciocana și Casa Națională de Asigurări Sociale a invocat că prezentarea de către angajator a declarațiilor persoanelor asigurate (REV-5) pentru nici o perioadă, și neachitat în perioada respectivă a contribuției de asigurări sociale obligatorii.

56. Totodată, instanța de apel a reținut că potrivit art. 5 alin. (1) al Legii privind sistemul public de asigurări sociale nr. 489-XIV din 08 iulie 1999, declarația privind calcularea și utilizarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și declarația privind evidența nominală a asiguraților sunt parte componentă a dării de seamă privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate, care se completează în modul și în forma stabilită de către Ministerul Finanțelor, se prezintă de plătitorii de contribuții la bugetul asigurărilor sociale de stat Serviciului Fiscal de Stat după cum urmează: a) Angajatorii, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare, liber profesioniștii ce practică activitate în

sectorul justiției – lunar, până la data de 25 a lunii următoare celei de gestiune, iar în cazul lichidării – în termen de cel mult 10 zile de la data aprobării bilanțului de lichidare; d1) Declarațiile persoanei asigurate pentru perioadele din anii 1999–2017 se prezintă Casei Naționale conform modelului aprobat de aceasta; (11) Angajatorii, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare, sunt obligați să prezinte, pe suport de hârtie sau utilizând metode automatizate de raportare electronică cu aplicarea semnăturii digitale, informația aferentă raporturilor de muncă pentru stabilirea drepturilor sociale și medicale, potrivit formei și modului aprobat de Ministerul Finanțelor, în termen de până la 10 zile lucrătoare de la data angajării sau modificării/încetării raporturilor de muncă, emiterii ordinului de acordare a concediului de îngrijire a copilului sau concediului paternal.

57. În continuare, analizând prevederile art. 17 alin. (1), art. 20 alin. (1), art. 28 alin. (1) ale Legii privind sistemul public de asigurări sociale nr. 489-XIV din 08 iulie 1999, art. 5 alin. (1) al Legii privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998, precum și prevederile pct. 20-22 al Regulamentului cu privire la modul de calculare și confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiei, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 417 din 03 mai 2000 (în vigoare până la 01 ianuarie 2017), a concluzionat că în lipsa carnetului de muncă sau în cazurile în care carnetul de muncă include înscriri imprecise sau incorecte sau în care lipsesc înscririle respective despre anumite perioade de activitate, pentru confirmarea stagiului se iau în considerare adeverințele, extrasele din ordine, conturile personale, statele de salarii, legitimații, referințe, contractele și acordurile de muncă înscris având note referitoare la realizarea acestora.

58. După introducerea evidenței individuale de asigurări sociale stagiul de cotizare se determină în baza datelor din contul personal, gestionat în conformitate cu Legea privind sistemul public de asigurări sociale.

59. Conform art. 52 alin. (3) și (4) al Legii 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, venitul asigurat se confirmă prin documentele eliberate de întreprinderi, organizații, instituții în care și-au desfășurat activitatea asigurații sau de organele ierarhic superioare, precum și de arhive. Documentele menționate se perfectează în modul stabilit de Guvern. În cazul în care nu este posibil de a prezenta certificatul cu privire la venitul asigurat, deoarece documentele nu s-au păstrat la întreprinderile, instituțiile, organizațiile de stat sau obștești, la organele lor ierarhic superioare, precum și în arhive, lunile respective se substituie cu un număr similar de luni de activitate nemijlocit anterioare. În cazul în care nu este posibil de a prezenta certificatul cu privire la venitul asigurat pe motiv că documentele nu s-au păstrat din cauza calamităților naturale sau a altor situații excepționale, cuantumul pensiei va fi calculat în modul stabilit de Guvern.

60. Reieșind din prevederile art. 7 al Legii nominalizate, dovada stagiului de cotizare se face în baza datelor din contul personal, gestionat în conformitate cu Legea privind sistemul public al asigurărilor sociale nr. 489 din 08 iulie 1999, confirmarea venitului asigurat și a stagiului de cotizare realizat după 01 ianuarie 1999 se efectuează în baza datelor din Registrul de stat al evidenței individuale.

61. În această ordine de idei, instanța de apel a apreciat ca întemeiată concluzia primei instanțe, în sensul admiterii acțiunii lui Sergiu Burlacu și aprecierii critice a refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale de a include în stagiul total de cotizare perioada în care intimatul a activat la SRL "INES" și SRL „Via-Brevis”, deoarece, pe lângă faptul că potrivit Carnetului de muncă se confirmă că, în perioada 01 iunie 2002 – 18 iunie 2004, Sergiu Burlacu a activat în calitate de inginer-mecanic la SRL „INES”, iar în perioada 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009 a activat în calitate de inginer-mecanic la SRL „Via-Brevis”, însă perioada respectivă nu a fost inclusă în stagiul de cotizare și nici la determinarea venitului asigurat la stabilirea pensiei, este de menționat că potrivit prevederilor art. 4 al Legii privind sistemul public de asigurări sociale nr. 489 din 08 iulie 1999, obligația angajatului de a achita personal contribuții de asigurări sociale în bugetul de asigurări sociale de stat pe parcursul activității sale de muncă, îi revine numai în cazurile prevăzute în pct. 3) - 5), or, intimatul nu se încadrează categoriile menționate.

62. În context, instanța de apel a considerat irelevante argumentele apelantei, reiterate în prima instanță și în cererea de apel, cu privire la lipsa datelor despre declarațiile persoanelor asigurate (REV-5) și ne achitarea contribuțiilor de asigurări sociale obligatorii, deoarece, Sergiu Burlacu fiind angajat în perioada menționată prin contract individual de muncă, nu avea obligație personală să achite lunar contribuțiile la bugetul asigurărilor sociale de stat, această obligație revenind administrației întreprinderilor menționate.

63. Corespunzător, instanța de apel a menționat că angajatul nu poartă nici o obligație față îndatoririle angajatorului și rămâne pe seama autorităților statului pentru încasarea contribuțiilor datorate, considerent din care se constată cu certitudine că, la emiterea răspunsului contestat, organul emitent prin acțiunile sale, i-a încălcat lui Sergiu Burlacu dreptul la un trai decent, or, destinația contribuțiilor individuale, achitate fondului social din salarii își au scopul asigurării unui sistem de pensii echitabile și sustenabile, care să garanteze un trai decent pentru beneficiarii de pensii.

64. Suplimentar, instanța de apel a apreciat ca relevante trimiterile instanței de fond, la constatările CtEDO în cauza Buchen vs Republique Tcheque, unde Curtea a reținut că dreptul la pensie stabilit de autoritățile publice sub imperiul unei legi este un „bun” în sensul Convenției. Curtea apreciază că dreptul reclamantului la pensie/ alocație de pensionare, astfel cum a fost stabilit, constituie un drept patrimonial, în sensul art. 1 din

Protocolul 1 (Gaygusuz vs Autriche, hotărârea din 16 septembrie 1996, Recueil des arrêts et décisions 1996- IV, p. 1142, ș 41), fiind suficient stabilit de autoritățile naționale, pe baza legislației în vigoare.

65. De asemenea, instanța de apel a notat că în cauza Muller vs Austria, cauza nr. 5849/1972, Curtea a reținut că o reducere substanțială a nivelului pensiei ar putea fi considerată ca afectând substanța dreptului de proprietate și chiar a dreptului de a rămâne beneficiar al sistemului de asigurare de bătrânețe.

66. În continuare, instanța de apel a considerat necesar de a menționa faptul că alte argumente invocate de apelantă în susținerea poziției sale, nu pot fi reținute de instanța de apel, deoarece se combat cu cele invocate mai sus și se referă la circumstanțele care au fost constatate și elucidate pe deplin de prima instanță, având la bază cumulul de probe, care au fost administrate și apreciate cu respectarea normelor de drept procedural și susținute de normele de drept material.

67. Astfel, dat fiind că argumentele apelantei sunt nefondate și combătute integral prin concluziile relatate supra, în speță lipsind temeuri legale pentru casarea hotărârii contestate, instanța de apel a conchis că apelul declarat este integral nefondat și pasibil de a fi respins. Or, prima instanță a elucidat deplin circumstanțele cauzei, a aplicat corect normele materiale și a adoptat o hotărâre întemeiată și legală, cu respectarea normelor procedurale, iar cererea de apel este neîntemeiată, motiv din care instanța de apel a ajuns la concluzia de a respinge apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale.

68. Examinând recursul declarat, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că acesta este admisibil și întemeiat, or, decizia instanței de apel este afectată de deficiențe esențiale, inclusiv omisiunea de a analiza argumentele recurente, aplicarea eronată a normelor de drept material și lipsa unei motivări clare și suficiente.

69. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atrage atenția asupra faptului că decizia instanței de apel creează o impresie rezonabilă de superficialitate, or, instanța de apel nu a analizat în ce măsură recalcularea dispusă respectă limitele prevăzute de lege, în special art. 54 și 61 din Legea nr. 1544/1993, care reglementează perioada pentru care poate fi efectuată recalcularea pensiei.

70. Potrivit art. 54 și 61 din Legea nr. 1544/1993, recalcularea pensiei poate fi efectuată doar în anumite condiții: dacă Casa Națională de Asigurări Sociale este vinovată de neacordarea recalculării, pensia poate fi achitată pentru întreaga perioadă restantă, fără limită temporală; dacă refuzul recalculării s-a bazat pe o interpretare juridică a legislației și nu pe o inacțiune nejustificată a Casei Naționale de Asigurări Sociale, recalcularea poate fi aplicată doar pentru 12 luni anterioare solicitării.

71. În context, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că prin hotărârea din 22 noiembrie 2022, prima instanță a conchis asupra temeiniciei acțiunii înaintate de Sergiu Burlacu și a hotărât obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să efectueze recalculul pensiei în privința lui Sergiu Burlacu, cu includerea stagiului de cotizare a perioadei de activitate 01 iunie 2002 - 18 iunie 2004 și 02 iulie 2004 - 10 decembrie 2009, conform carnetului de muncă, începând cu data stabilirii pensiei. Hotărâre care a fost menținută prin decizia din 02 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău. Însă, în esență, instanțele de judecată ierarhic inferioare de apel nu au analizat dacă refuzul recalculării de către Casa Națională de Asigurări Sociale a fost determinat de o eroare administrativă sau de aplicarea unei norme legale. Această distincție este esențială pentru stabilirea întinderii obligației Casei Naționale de Asigurări Sociale și pentru aplicarea corectă a prevederilor legale.

72. În cazul din speță, instanțele de judecată ierarhic inferioare au dispus recalcularea pensiei pentru întreaga perioadă începând cu 29 decembrie 2017, fără a verifica dacă această aplicare retroactivă este justificată de culpa Casei Naționale de Asigurări Sociale.

73. Prin urmare, este esențial ca instanța să examineze responsabilitatea organului de asigurări sociale în ceea ce privește neplata pensiei pentru perioada menționată de reclamant.

74. În conexiunea circumstanțelor expuse cu normele legale citate anterior, instanța de recurs ajunge la concluzia că soluția adoptată de către instanța de apel este nemotivată, deoarece, conform prevederilor art. 239 din Codul procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

75. Drept urmare, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel incorect a constatat și elucidat circumstanțele cauzei și probele prezentate în cest sens, limitându-se doar la aspectele constatate de către instanța de fond. Or, în conformitate cu art. 373 alin.(5) din Codul de procedură civilă, instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

76. Având în vedere deficiențele constatate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că soluția instanței de apel nu poate fi menținută, fiind necesară o rejudecare a cauzei, cu următoarele obligații pentru instanța de apel: Să examineze temeinic aplicabilitatea art. 54 și 61 din Legea nr. 1544/1993 și să motiveze clar în ce măsură recalcularea pensiei pentru perioada din 29 decembrie 2017 până în prezent este permisă sau limitată de lege.

77. Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor

hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

78. Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce, în speță, lipsește. Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

79. Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre. În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994).

80. Corelând prevederile legale procedurale naționale cu jurisprudența CtEDO referitor la obligația instanțelor naționale de a-și motiva soluțiile, instanța de recurs conchide că circumstanțele expuse anterior denotă că instanța de apel nu și-a îndeplinit obligațiile. Iar aceasta nu poate echivala decât cu încălcarea dreptului la un proces echitabil al recurenteii, inclusiv dreptul de acces liber la justiție în raport cu obligația instanței de „a auzi” justițiabilii, garantat de art. 20 din Constituție și art. 6 § 1 din Convenție.

81. Totodată, instanța de recurs menționează că jurisprudența Curții Supreme de Justiție la acest capitol este uniformă și suficient de vastă și anume în ceea ce vizează obligația instanțelor de judecată la examinarea litigiilor ce vizează asigurarea socială (pensiile) în temeiul Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544-XII din 23 iunie 1993. La caz, urmează a fi amintite cauzele: Melnic Tudor vs Casa Națională de Asigurari Sociale, decizia nr.3ra-573/23 din 26 februarie 2025 a Curții Supreme de Justiție, Mandraburcă Victor vs Casa Națională de Asigurari Sociale, decizia nr.3ra-306/24 din 20 noiembrie 2024 a Curții Supreme de Justiție; Căpriță Igor vs Casa Națională de Asigurări Sociale, decizia nr.3ra-214/24 din 27 noiembrie 2024 a Curții Supreme de Justiție; Zaitev Fiodor vs Casa Națională de

Asigurări Sociale, decizia nr. 3ra-560/23 din 19 februarie 2025 a Curții Supreme de Justiție, etc.

82. Subsecvent, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a învedera că, conform art. III alin.(1) – (2), pct.1) din Legea Nr. 135 din 13 iunie 2024 pentru modificarea unor acte normative (revizuirea hărții judiciare), publicată la 27 iunie 2024 în Monitorul Oficial Nr. 271-274: (1) legea nominalizată a intra în vigoare la expirarea a 6 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția prevederilor art. I care vizează anexa nr. 3 în partea ce se referă la arondarea judecătoriilor Ungheni și Orhei la circumscripția Curții de Apel Nord, care intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova; (2) La data intrării în vigoare a prezentei legi: 2) Curtea de Apel Chișinău se redenumeste în Curtea de Apel Centru.

83. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova.

Casează integral decizia din 02 mai 2023 a Curții de Apel Chișinău, în cauza de contencios administrativ, inițiată la cererea de chemare în judecată depusă de Sergiu Burlacu împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale a Republicii Moldova, privind contestarea actului administrativ individual defavorabil și obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Centru, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Ion Malanciuc

Diana Stănilă